

VRATIT ĆE SE IBRO KADA ŽITO BUDE ZRELO

Ljeto 1937. godine bilo je rodno i mirisalo na pune tavane hrane. Te godine je, od oca Ibrišima (1892-1977.), (iste godine kada i Ibrišim, je u Kumrovcu, u Hrvatskom Zagorju rođen Josip Broz), i majke Mine (1900-1978.), kao deseto od dvanestero djece, u naselju Palavre, m. z. Prnjavor rođen Hasan Šabanović. Godinu dana ranije umro je sin Ibrišima i Mine koji se takođe zvao Hasan. Zabilježeno je tek toliko da je umro mlad. Vjerovatno zbog toga su i drugom djetetu dali isto ime. Ovaj je bio žilav, jak, nije se dao, i preživio je.

Te godine je porasla trava u njivama Šabanovića u Brkićima, bilo je dosta koševine i sijena za stoku; ali nije samo trava, posijano je dosta, još više je rodilo i bilo je puno posla oko skidanja ljetine sa njiva. Nahratio se i fazan i zec, i srna i vjeverica. Nekada je iznad Palavra živjelo selo koje se zvalo Brkići. Danas tom selu više nema traga, ostala je tek priča onima koji hoće da čuju i izvori sa vodom ako tim putem naiđe ko žedan. Selo su odnijele bolesti i ratovi. Ta oblast se i danas, baš zbog toga sela naziva Brkići. Djeca su pomagala odraslima u seoskim poslovima. Valjalo je nahraniti stoku, samljeti u vodenici žito i pšenicu, dovući sa volovima drva iz planine Majevice. Ostajalo je malo vremena za igru i zabavu. Ibrišim je imao dosta stoke, konje, volove, krave, čitav život je živio na selu, od poljoprivrede, a to nije bio nimalo lagan život, valjalo je zapeti i oznojiti se. Drugačija vremena su to bila, u pušnici se sušile kruške i jabuke, na guvnu se vrhla pšenica, na tavanu sušili orasi i suho meso. Od dvanestero djece preživjelo je samo četvero. Jedna umrla od bolesti, druga poginula u ratu...

Hasan je djetinjstvo proveo čuvajući stoku po Brkićima, kupajući se u riječici koja protiče kroz Palavre, slušajući usmene, narodne priče od svoga oca i drugih starih Palavrana. Dosta rano je počeo pomagati ocu u izradi zemljanih peći, kasnije i limenih (tzv. Fijaker peći), ali i drvenih, volovskih kola, pa je izrastao u vrsnog zanatliju koji je rukom mogao napraviti sve što je trebalo. Pravio sebi, ali i drugima... Drvo se u rukama Hasana Š. pretvaralo u ono što je on htio da bude. Nekako sa izradom drvenih kola i točkova, počeo je, polahko i stidljivo, krijući od oca da pravi violinu i šargiju. Bit će da je tišina u njivama Brkića kod Hase istančala želju da zasvira i zapjeva. Godinama se ta želja uobličavala i sazrijevala.

Hasan se oženio negdje 1956. godine Ćimom Huremović iz Donjeg Hrasna. Već tada je pomalo svirao violinu, šargiju i svirale. U školi u Kalesiji je završio tzv. Malu maturu kao prva poslijeratna generacija učenika, mada je bio malo stariji od ostale djece koja su tada kretala u školu. Jednom je od trešnjeva drveta počeo dubiti kutlaču za šargiju, radeći na njoj strpljivo i dugo. Bio je pri kraju s radom. Valja napomenuti da se Hasanov otac Ibrišim stalno protivio njegovoj želji za svirkom i muzikom. Kao čovjeku sa sela njemu je bilo najbitnije da se posije, uzore, pokupi, dovuku drva... Hasan je sve to radio ali se ni svirke nije odricao. U svojim počecima Haso je prvo posuđivao skromnu violinicu a kasnije je i kupio. Svirao je u nekom selu oko Sapne i tada donio prve novce zarađene od svirke i dao ih ocu. Ibrišim je tek tada vidio da to nije samo puko gubljenje vremena nego da bi se od toga moglo nešto i zaraditi, a da se ne ore zemlja. Uzeo je, da pripomogne Hasanu i završi posao oko one kutlače za šargiju. Dubeci prosjekom (ručno), dug i strpljivi posao brzo bi upropašten jer je pod Ibrišimovom nesigurnom rukom kutlača pukla na pola.

Slika 1. Hasan Šabanović, zvani Šabanija

Najveći broj tekstova koje je izvodila Izvorna grupa Kalesijska trojka, pisao je Haso koji je imao damar za rime i talenat da seoski život i ambijent pretaka u pjesmu. U pravilu se podosta služio i uobličavanjem usmene narodne poezije u pjevljive melodije. Zabilježimo i podatak da je Haso zaista išao ispred svoga vremena i ambijenta u kojem je živio. Naime, prvi u selu je kupio gramofon i to nakon snimanja prve singl ploče, a među prvima u općini je provozao i automobil (u to vrijeme je iz Srbije dotjerao novog fiću kojeg je kupio za honorar od ploče)...

***

Šezdesete su curile punom parom. Valjalo je imati Monografiju mjesta da bi u njega došla državna radio televizija. Nekako je tadašnja vlast škrpila monografiju najnerazvijenije opštine. Čulo se da je samo Šipovo u Jajcu Kalesiji iza leđa. Čime su se mogli pohvaliti i šta zabilježiti nije jasno. Ta knjiga nije dugo poživjela, pojelo je vrijeme. Najpopularnija emisija toga doba Selu u pohode. Ime voditelja ostalo u ušima godinama poslije, Zlatko Prlenda. A u okviru emisije i takmičenje.

Talenat kod seoskog svijeta nije se mogao ispoljiti kroz školu jer u školu je rijetko ko mogao ići, ali je, ko rijeka kroz zemlju pronalazio najčudnije puteve. Čuli oni iz Sarajeva da se kraj rijeke Spreče zna lijepo zapjevati i zasvirati, pa organizovali i takmičenje. Samouki svirači udaraju u tamburu i pjesmom pozdravljaju goste. Među one koje su svi zaboravili stiglo malo čudo. Bio je to doživljaj za pamćenje. Sviralo se i pjevalo, na trenutak se učinilo da to nije kraj svijeta koji nikoga ne interesuje. Grupa Kalesijska trojka pobijedila je na takmičenju sa pjesmom Kad lbro pođe zemlju da brani. Violinu je svirao i svoju pjesmu otpjevao Haso. Nagrada, snimanje singl ploče u studiju u Sarajevu.

Jednom prilikom, dok su u studiju snimali nove pjesme, tu se zatekli i uvaženi kompozitori Arsen Dedić i Kornelije Kovač. Gledaju kompozitori kako Kalesijska trojka snima pjesme, svira i pjeva bez ikakvih nota i pomagala, pa se čudom ne mogu načuditi kako ti ljudi zapamte muziku i ritam koji sviraju. Priča o Kalesijskoj trojci, je krenula i više ništa je nije moglo zaustaviti. Podsjećanja radi krenut ćemo od prvog albuma, prvih pjesama i ulaska u studio.

Kad Ibro pođe zemlju da brani

Kad Ibro pođe zemlju da brani,
ko li će tebe majko da hrani?
Nek te hrane mile seje,
ne pogledaj majko mene,
neću se vratiti', borbu napustiti'

Vrati se Ibro, žito je zrelo..
Neka, neka, nek je zrelo,
neka žito bere selo,
neću se vratiti', borbu napustiti'

Vrati se Ibro, djete ti plače..
Neka, neka, neka plače,
nek ga majka ljulja jače,
neću se vratiti', borbu napustiti'

Vrati se Ibro, sestra te klete..
Neka, neka, neka klete,
oko mene kugle lete,
neću se vratiti', borbu napustiti'

Vrati se Ibro, draga te voli..
Neka, neka, kad me voli,
nek se za me Bogu moli,
neću se vratiti', borbu napustiti'

***

Hasan Šabanović, Ramo Novačinović i Šaban Salkić činili su Kalesijsku trojku, proslavljenu izvornu grupu čiju popularnost je rijetko ko iz te branše dostigao. Valja spomenuti da je Šabana, dosta kasnije, zamijenio Bekto Kahrmanović.

Slika 2. Kalesijska trojka (Hasan Šabanović, Ramo Novačinović i Šaban Salkić)

Muziku su vjerovatno gradili zajedno uz pjesmu kako su znali i umjeli, a tekstove je uglavnom pisao Hasan, kako i na koji način, obzirom da nije imao nikakvo muzičko obrazovanje nego je bio samouk to samo on zna. Učio je po sluhu, slušajući kako to rade drugi svirači violine.

U tome mu je kasnije pomogao najviše Mujo Smajlović iz Miljanovaca. Prije svega štimanje violine i načine sviranja. Prvi put su u studio ušli krajem šezdesetih godina i snimili pjesme: Kad Ibro pođe zemlju da brani i Sastale se i Spreča i Jala (ta ploča je prodana u više od 100 hiljada primjeraka). Bilo je to vrijeme singl ploča, vrijeme kada snimiti nije mogao svako. Te pjesme i ta vrsta muzike postigle su dosta više nego što je bilo ko to mogao očekivati.

Tako je došlo do toga da se za nerazvijenu Kalesiju čuje i pročuje po izvornoj muzici, od Ljubljane i Splita pa do Kumanova...Uistinu je od zarađenog novca od te prve singlice Hasan Šabanija kupio novog fiću, a fićo je u to vrijeme bio drugačije gledan i cijenjen nego danas. Uopće su to bila druga vremena koja, bojim se ova današnja generacija teško može razumjeti.

Pjesma Kad Ibro pođe zemlju da brani, u neko doba je, bez ikakve namjere izvođača postala i politički problem ali bila i kratko zabranjena. Kažu da se kupovala i lomila na licu mjesta kao znak protesta. Naime, srpsko stanovništvo doline Spreče je pjesmu povezalo sa onim što se događalo u Drugom sv. ratu i Ibrom Ferizovićem, legionarom sa prostora Živinica. Govorilo se da se tom pjesmom priziva Ibro, ali to nije imalo nikakve veze sa pjesmom tako da je, politički skandal ubrzo procjenjen kao neosnovan a pjesma je nastavila da živi.

***

Trojka je svirala po sijelima, prelima, pilavima, vašarima, na svadbama... po svim mjestima, i lakše je nabrojati gdje nije nego gdje jeste... Snimili su 12 ploča, svaka se i danas sluša od strane onih koji tu vrstu muzike vole.

Zbog Hasana i Kalesijske trojke u Kalesiju je svake godine dolazio i klasik bh književnosti rahmetli Nedžad Ibrišimović, da uživa u etno melosu i sluša pravu, izvornu muziku. Jednom sam mu, na njegovu molbu zapisao tekst pjesme Kad Ibro pođe zemlju da brani, koju sam počesto bez vidljivog razloga nazivao pogrešno Vрати se Ibro žito je zrelo, a on je konstatovao da je to prava poezija toga vremena Haso mi je pričao kako su svirali u nekom zborničkom selu (Zabuđe), a onda, nekon svirke spavali kod nekog domaćina. Oka nisu sklopili jer je iz podruma dopiralo njištanje konja i udaranje kopita. Kada su ustali, oteklih očiju upitaju domaćina zbog čega drži te konje u kući pa se od njih ne može spavati. Odvede ih domaćin u taj podrum a tamo nema ništa, samo mrak i pocrnjele grede. Tako je to od kad sam izgradio kuću, čuju se konji a konja nigdje, mi smo već svikli, samo se gosti ponekad uplaše... Stotine priča može ispričati Hasan Šabanija sa tih svirki, o ljudima, o čudima o svemu... Hasao je zapisao dosta narodnih pjesama koje se više nigdje ne mogu pronaći ni pročitati, a vala bi se od svega toga uz priču o Kalesijskoj trojci mogla načiniti dobra knjiga, mogla bi ali je pitanje šta će s tim biti...

Hasan Šabanija je čovjek u godinama, još se drži i još ponešto odsvira kad ga zamole... Priča o Kalesijskoj trojci, o muzici i pjesmama koje su stvarali samouki, talentovani muzičari traje, sviđalo se to nekome ili ne...

***

Pažljivo je potpisnik ovih redova slušao priče Hasana Šabanije. Taj je uvijek imao neku interesantnu temu za ispričati. Ponekad je ta priča praćena sa olovkom u ruci a ponekad nije. Te bilješke su, kasnije poslužile kao skice za neke priče, a neke od tih skica su ostale nedovršene. Donosim ih ovdje sa minimalnim korekcijama, ne bi li unijele dah i život u tekst o vremenu i ljudima.

Ne zna otkud mu to pade na pamet al' sjeti se Jusufa. Jusuf je bio odnekud od Sapne i u selo dolazio da radi kod ljudi u najmu. Bio dobar radnik, radio k'o sebi nimalo se ne štedeći i ne bježeći od posla pa ga ljudi i tražili. Kad niko drugi nije imao posla Jusuf je imao. Bio je jak i izdržljiv al' potanak s pameću, Bog se valjda pobrine pa to dvoje rijetko objedini. Nije bio budala, al' daleko i od pametnoga, pa ga pitali za savjet samo onda kada su htjeli da se našale jer njegove savjete niko nije uzimao za ozbiljno.

Jednom ga pitali: - Jusufe, gdje ima najviše četnika? s namjerom da predahnu od posla i nasmjiju se.

- Najviše ih vala ima u narodnom Odboru u Požarnici, reče Jusuf a oni što su pitali se zagledaše.
- De ti pazi šta pričaš, da te ko drugi ne čuje, pa bi i zatvora mogao zaglaviti.
- Vi pitali, ja rek'o, fertik.

Do Narodne vlasti u Požarnici nikada nisu stigle Jusufove riječi, jer da jesu, Jusuf više nikada ne bi dolazio u najam u naše selo, odvelo bi ga u po noći k'o što je i druge odvodilo. Nije prošlo mnogo, a krenula neka revizija i Komunisti se počeli međusobno pretresati i sumnjati u svakoga. Vele da su baš u Odboru, u Požarnici pohapsili najviše četnika koji su preko noć umjesto kokarde na šubaru metnuli zvijezdu. Nikad se nije saznalo ko ih izdade i posla po zatvorila, a tek su mislili da su se lijepo udomili u Narodnoj vlasti. Tako je blesavi Jusuf jedini ispao pametan a svi ostali pametnjakovići koji su mu se smijali skontali koliko su blesaviji od Jusufa. Ili nisu ništa skontali; čovjek ti vazda za sebe voli misliti da je pametniji nego što jeste i niko ga ne može ubijediti u drugo. Ne zna otkud mu to pade na pamet. Meha reče da nije znao da su nam tolike šume, u njih četnici ušli četrdeset pete a danas eto izlaze, pa mora da ga to podsjetilo na Jusufa i na one što su se krili po Odboru dok Narodna vlast kroz gusto sito ne prosija i svoje redove. Meha zna da je Haso svirao. Prije se imalo dosta stoke pa djeca po vazdan na njivi, po planini, gdje god ima ispaše. Tako je on hodajući za kravama u dokolici pravio tambure. Bacao jer nisu valjale i pravio druge. U neko doba i napravio. Udar'o u one strune od konjskog repa i trg'o ih nazor, pa nešto i naučio.

Mislio da je naučio jer se ostalim čobanima sviđalo kad on zasniva i kad god bi se sastavili njemu bi se i kad mu je najmanje bilo do svirke trpala tambura u ruke. A da ništa o sviranju ne zna, vidio je kad je zavirio u taj svijet samoukih svirača i čuo druge koliko znaju i kako dobro sviraju.

Nikada se više neće ponoviti te godine, mislio je Haso dok je za stolom pio kafu. Kako vrijeme odmiče sa ženom Rahimom gotovo da i ne priča, nema se više šta reći, u braku su više od pedeset, a nakon toliko godina čovjek i žena su rod rođeni. Sa jednog prijede na drugo, što drugo misli to ono zna bez riječi. Nedjeljom su na radio stanicama puštali tu muziku, pa bi se, među mnoštvom novih provukla i neka njegova pjesma, iz onih vremena. To vrijeme, kome danas mnogi imaju primjedbu njemu je dalo sve, ili je i mladost davala da se starost u miru ostaruje. Svirali su negdje oko Cerske, hoće li biti u Pobuđu...

Zvalo ih na sve strane, više su morali odbiti nego što su prihvatili jer se nisu mogli rascijepiti pa sve pozive odjednom prihvatiti. Taj pilav su izdržali na nogama, tri dana i tri noći gudalom po žicama i glasom u Cerske šume. Kad bi se vrijeme moglo vratiti, tri ondašnja dana bila bi ko devet ovih danas, brzih, tankih, nikakvih, i ne uzmeš violinu u ruke, a ono dan prošao. Od volova i pluga ga je odvojila muzika, odvojila i sačuvala. Ono čime je, u seoskoj dokonosti, dok je čuvao krave u planini, kratio vrijeme, uljepšalo mu život.

***

Ostale su skice kojima valjda nije bilo vrijeme da budu iskorištene dok nije došlo do ovoga teksta. Ne znam je li priča barem malo upotpunila vrijeme u kojem je živio i svirao Hasan Šabanija i Kalesijska trojka, ali ja pričom volim da govorim računajući da priča najbolje oživi ono što je mrtvo...

***

Jednog sunčanog aprila 2014. iscurilo je vrijeme. Vijest se, ko blagi proljetni vjetrić, od usta do usta proširila. Otišao Haso. Preselio na bolje mjesto. Ustao i tog jutra kao i ranijih. Malo ga boluckala glava. Nije osjećao lijevu stranu zbog nedavno predeveranog moždanog udara. Tako to godine donesu sve što mladost ne primjećuje. Doručkovao, i tek sjeo pod golo grožđe da popije kahvu. Treći fildžan nije dotakao. Prevrnuo se, klonuo. Sunce se igralo po njegovom licu iz kojeg je nestalo boje. Isteklo je vrijeme koje je Hasi dato i on je smireno otišao.

Došli ljudi da ga isprate. Kod nas se ne kaže uzalud za onoga ko je umro Preselio, puno toga je stalo u tu jednu, nimalo bezazlenu riječ. U dvorištu komšije, i prijatelji, znani i ne znani izjavljaju saučešće sinovima: Fadilu, Aliji, Jusufu i kćerima Fadili i Tahiri, a po granama obližnjeg šumarka prelijeću jata grlica.

***

Javna ustanova Bosanski kulturni centar "Alija Izetbegović" Kalesija već desetak godina organizuje Festival izvorne muzike. Taj događaj pomalo prerasta u tradicionalni. Namjera je da se uobliči kao jedinstveni, multietnički festival koji okuplja grupe iz cijele Bosne i Hercegovine. Cilj mu je da sačuva i njeguje tradiciju pjevanja izvorne pjesme. Kalesija je prepoznatljiva po izvornom melosu, a izvorna muzika je postala i dio kulturne baštine Sjeveroistočne Bosne. Vrlo je vjerovatno da ovaj festival ponese ime Hasana Šabanovića, a najavljena je i izrada Monografije Izvornog melosa...

P.S.

Informacije radi, muzička žica u porodici Šabanović nije prekinuta sa Hasanim odlaskom. Ona je podebljana i potvrđena još za njegova života, pretočena doduše u drugačije muzičke žanrove. Najmlađi sin Jusuf svira violinu i šargiju za svoju dušu i urijetko, ali zna svirati.

Hasanov sin Alija osamdesetih je, kao lider prvog rok benda u Kalesiji snimio ploču. Rat je učinio svoje i bend Kamena glava odavno nije skupa. Život ih je odveo na neke druge strane ali se svirke za svoju dušu ni jedan od njih nije odrekao.

Alijin sin, a Hasanov unuk Dino Šabanović, u Švicarskoj je osnovao bend Stuck in traffic (Gužva u prometu). On je autor tekstova i muzike bazirane na onome što se u Jugoslaviji slušalo osamdesetih godina. Nedavno je Stuck in traffic snimio prvi album u studiju u Sarajevu i promocija tog albuma se očekuje početkom godine.

Muzička linija koju je na neki način u sebi pronašao Hasan Šabanović davnih godina tako nastavlja živjeti u nekom drugom obliku, a njeni rezultati su pjesme i muzika mlađih generacija.

Izvori:

- Alija Šabanović – Kroz Palavre, moja priča (autorsko izdanje 2008. God.)
- <http://www.kalesija.info/preminuo-hasan-sabanovic-clan-kalesijske-trojke/>
- <http://www.kalesija.info/kalesijska-trojka-legende-izvorne-muzike/>
- Mr. sc. Rusmir Djedović – Kad Ibro pođe zemlju da brani (Gračanički glasnik)

Naslijeđe - Baština

